

PRESENTACIÓ DELS TEMES D'AMORIS LAETITIA PER A LLARS DON BOSCO

El grup coordinador de Llars Don Bosco em va demanar que preparés tres trobades perquè els matrimonis de Llars poguéssiu fer-vos càrrec del contingut d'aquesta exhortació apostòlica postsinodal *Amoris Laetitia* del Papa Francesc.

Em va semblar molt natural la petició i, en un primer moment, que no costaria gaire donar-hi resposta. Però la dificultat va començar a l'hora de triar els aspectes en què centrar cadascuna de les reunions, ja que l'exhortació aborda molts aspectes del matrimoni i de la família, tots ells molt rics i interessants. Finalment, la meua opció, confrontada amb els que em van fer l'encàrrec, ha estat la següent:

- Dedicar una primera trobada a intentar comprendre la intenció global de l'escrit del Papa, les seves línies mestres. Això es fa a partir de l'anàlisi dels primers números de l'exhortació, que són una molt bona introducció que ens permet fer-nos-en càrrec.
- Centrar la segona trobada en allò que el Papa considera la part central de la seva exhortació, que són el capítol quart i cinquè. Són uns capítols molt suggeridors per a les parelles, centrats en allò més fonamental del matrimoni i de la família: l'amor.
- Abordar en una tercera ocasió el tema que ha creat més expectatives i més diversitat d'opinions: els plantejaments que fa el Papa Francesc en el capítol vuitè respecte als qui viuen situacions matrimonials i familiars que no responen plenament a allò que és el projecte de Déu.

En cadascuna d'aquestes aportacions, hi trobareu una exposició del tema i unes PISTES per a la reflexió personal i del grup.

- Pel que fa al tema, és força recomanable que, en la mesura que us sigui possible, no us esteu de consultar el text corresponent d'*Amoris laetitia*. Això us permetrà copsar millor el pensament i les riques orientacions del Papa. Ja sabeu, d'altra banda, que el text de l'exhortació el trobeu amb tota facilitat a internet cercant <Amoris laetitia> o en format paper.
- Les pistes que s'ofereixen són unes orientacions que pretenen ajudar a centrar la reflexió i el debat en els aspectes més importants del que proposa el Sant Pare. Però evidentment que la lectura de les meves aportacions i, sobretot, de l'exhortació papal poden dur-vos a un aprofundiment i a un diàleg que, sense seguir aquestes pistes, us resulti més enriquidor.

Agraeixo a Llars Don Bosco l'oportunitat de conèixer i reflexionar més a fons les aportacions d'aquesta exhortació apostòlica, que, en el fons, m'han permès captar millor quina és la riquesa i la bellesa del matrimoni i la família cristiana, i prendre consciència del camí de la misericòrdia pastoral que el Papa vol que fem envers les famílies que passen situacions de dificultat serioses en o que no viuen plenament el projecte de Déu sobre la parella humana.

Domènec Valls, Barcelona, 28 de novembre de 2016.

ASPECTES RELLEVANTS DELS SET NÚMEROS INTRODUCTORIS DE L'EXHORTACIÓ APOSTÒLICA *AMORIS LAETITIA* DEL PAPA FRANCESC

INTRODUCCIÓ

L'Exhortació Apostòlica *Amoris Laetitia* signada pel Papa Francesc el 19 de març d'enguany, es compon de nou capítols, i s'inicia amb set números que no formen part de cap d'ells ni porten cap encapçalament, però que, en realitat, són com una primera aproximació als continguts fonamentals de la carta. Podríem dir que juguen el mateix paper que en el món musical tenen les obertures en una simfonia: fer ressonar, ja des de l'inici, allò que posteriorment es desenvoluparà amb més amplitud per posar-nos des de bon començament en sintonia amb allò que seguirà: en el cas de la música, les diverses parts de l'obra amb les seves variants; i en el cas de l'exhortació papal, els capítols que aborden diferents aspectes del tema del matrimoni i de la família.

Val la pena, doncs, fixar l'atenció en aquests números introductoris per tal de no perdre el sentit i l'abast de tot el que l'exhortació apostòlica anirà plantejant posteriorment en el desenvolupament de la temàtica, i poder ser, així, fidels a les intencions i als ensenyaments del Sant Pare en els diversos aspectes que es fan presents en l'exhortació: el teològic, el moral, el pastoral, l'espiritual.

En aquesta aportació, els continguts d'aquests primers números es presenten agrupats en quatre blocs que fan referència:

- a la bellesa del concepte cristià de matrimoni i família
- a la necessitat de no donar per tancada la reflexió sobre alguns aspectes dels temes sinodals
- als criteris que cal tenir presents per fer una valoració i una aplicació apropiada dels ensenyaments d'*Amoris laetitia*
- a les fonts, la finalitat i la temàtica d'aquest escrit papal.

L'ANUNCI CRISTIÀ SOBRE LA FAMÍLIA ÉS UNA BONA NOTÍCIA

Amoris laetitia és el sintagma amb què comença la carta i li dóna títol. Evidentment que no és un fet casual, sinó que indica, ja d'entrada, el to que vol donar a tot l'escrit. No és difícil entroncar-lo amb l'exhortació programàtica del Papa Francesc, *l'Evangeli Gaudium*, en la qual crida a la comunitat cristiana a viure i a contagiar l'alegria de l'Evangeli, o a intuir-hi la ressonància del proemi de la Constitució *Gaudium et Spes*, amb què l'Església es va posar en diàleg amb el món, en actitud de servei i amb el desig d'aportar la bona nova de l'Evangeli de Jesús. Aquesta visió positiva i encoratjadora està desenvolupada en el capítol tercer de l'exhortació apostòlica, que recorda *algunes qüestions*

elementals de l'ensenyament de l'Església sobre el matrimoni i la família (AL 6) i, sobretot, en els capítols quart i cinquè, que, com afirma el Papa, són els dos capítols centrals, dedicats a l'amor. (AL 6)

Es posa de manifest que aquesta exhortació mira amb ulls positius -no ingenus- la situació actual de les famílies, és a dir, en clau d'amor, d'alegria, de bona notícia, malgrat la crisi en què es troben moltes d'elles. Les paraules del Papa són prou clarificadores al respecte:

L'alegria de l'amor que es viu a les famílies és també el goig de l'Església. [...] Malgrat els nombrosos senyals de crisi del matrimoni, el desig de família resta viu, especialment entre els joves, i això motiva l'Església. [...] L'anunci cristià relatiu a la família és veritablement una bona notícia. (AL 1)

Aquest, doncs, ha de ser el tarannà fonamental amb què endinsar-se en la lectura i la comprensió de l'exhortació apostòlica. I també cal que sigui l'esperit amb què es duguin a terme els seus ensenyaments.

ESTEM EN UN CAMÍ QUE CAL CONTINUAR

El segon paràgraf de l'exhortació ens explicita que els recents Sínodes sobre la família i aquest mateix document no són un punt i final en la reflexió sobre el matrimoni i la família. El Papa constata que la complexitat d'alguns temes demanen un aprofundiment posterior sobre qüestions doctrinals, morals, espirituals i pastorals, la qual cosa suposa que hi ha aspectes en què no s'ha arribat a conclusions definitives a causa de la seva complexitat. Les paraules del Papa ho expressen amb tota claredat: *La complexitat dels temes plantejats ens mostrarà la necessitat de continuar aprofundint amb llibertat algunes qüestions doctrinals, morals, espirituals i pastorals. (AL 2)*

El Papa Francesc confia aquest aprofundiment als pastors i als teòlegs i demana que es dugui a terme amb unes actituds ben concretes: la fidelitat a l'Església, l'honestedat, el realisme, la creativitat i la llibertat de què ja s'ha parlat en el paràgraf anterior, per tal que es pugui arribar a conclusions adequades. Amb les pròpies paraules del Papa: *La reflexió dels pastors i teòlegs, si és fidel a l'Església, honesta, realista i creativa, ens ajudarà a trobar major claredat. (AL 2)*

Fa notar també el Papa que en aquesta tasca de clarificació i aprofundiment que cal seguir duent a terme, hi ha tres esculls a evitar tant per part dels mitjans de comunicació com per part dels pastors de la comunitat cristiana:

- Canviar-ho tot sense l'oportú aprofundiment
- Resoldre tots els temes només aplicant normatives generals
- Extreure conclusions excessives de determinades conclusions teològiques.

És el que llegim amb paraules de la pròpia exhortació: *Els debats que es donen en mitjans de comunicació, i àdhuc entre ministres de l'Església, van des d'un desig desenfrenat de canviar-ho tot sense suficient reflexió o fonamentació fins a l'actitud de pretendre resoldre-ho tot aplicant normatives genèriques o derivant conclusions excessives d'algunes reflexions teològiques.* (AL 2)

Podem dir, doncs, com a conclusió d'aquest apartat, que el Papa convida pastors i teòlegs a aprofundir amb el tarannà adequat aquells temes referits al matrimoni i la família que encara no són suficientment clars a causa de la complexitat dels factors que hi intervenen. I el Sant Pare posa de relleu algunes actituds que cal evitar tant en la recepció d'*Amoris Laetitia* com en la tasca d'aprofundiment dels temes que afecten al matrimoni i a la família que demana el Papa: canviar per canviar sense anar a fons, limitar-se a aplicar les normes ètiques sense atendre a les circumstàncies de cada situació, i anar més enllà del que demana realment la teologia del matrimoni i la família. Algunes reaccions de medis eclesials a partir de la publicació d'*Amoris laetitia* fan veure que aquests advertiments del Papa no són pures elucubracions abstractes, sinó expressió de determinats tarannàs que ja es van fer presents en el període sinodal per part de determinats sectors del pensament teològic.

CRITERIS A TENIR PRESENTS EN LA COMPRENSIÓ I L'APLICACIÓ D'AMORIS LAETITIA

En els números inicials de l'exhortació apostòlica, el Papa Francesc presenta les perspectives en què cal situar-se a l'hora de seguir aprofundint sobre les diverses qüestions que planteja la situació actual del matrimoni i la família tant en la reflexió com en la praxi pastoral. En concret assenyala els següents criteris fonamentals a tenir en compte:

1 La primacia del temps sobre l'espai

Aquest principi ja el va presentar el Papa en l'exhortació apostòlica, *Evangelii Gaudium*, concretament en els números 222-225 on l'explicita afirmant que cal "assumir la tensió entre plenitud i límit" o que aquest principi "és molt propi de l'evangelització, que requereix tenir present l'horitzó, assumir els processos possibles i el camí llarg". Doncs ara el vol com a punt de referència en tractar del matrimoni la família.

Això significa que en referència al matrimoni i la família mai no podem ignorar que, com en tots els aspectes de la vida humana, hi ha una tensió entre allò que la persona és i allò a què se sent cridada a ser segons el pla de Déu. Aquesta tensió demana no oblidar ni la plenitud a què estem convidats a adreçar-nos ni que en cada moment hi ha unes possibilitats concretes que cal assumir que no són encara les de la plenitud. La vida familiar s'ha de col·locar en aquesta perspectiva de procés, de camí.

2 La subsidiarietat en l'Església

Ha estat un principi àmpliament desenvolupat per la Doctrina Social de l'Església, però molt menys present en la praxi eclesial en altres camps doctrinals o morals. En aquest sentit el Papa Francesc l'aplica als temes propis d'aquesta exhortació apostòlica, reafirmant que ni en el camp doctrinal, ni en el moral, ni en el pastoral, s'ha de resoldre tot amb intervencions del Magisteri eclesial. Ho expressa de forma diàfana: *Vull reafirmar que no totes les discussions doctrinals, morals o pastorals han de ser resoltes amb intervencions magisterials.* (AL 3)

L'abast d'aquest principi caldrà precisar-lo en el sentit de veure quines són aquestes realitats que el Papa considera que no necessiten un pronunciament del Magisteri eclesial. En principi, es pot suposar que solament en queden excloses clarament aquelles que afecten al nucli de la doctrina eclesial sobre el matrimoni i la família. Pel que fa al diàleg sobre aspectes que posen sobre la taula afirmacions del Magisteri ordinari sobre aquests temes, s'hauran de tenir en compte els criteris habituals aplicables a aquestes afirmacions.

3 El pluralisme

El Papa distingeix entre la unitat de doctrina i de praxi, necessaris en l'Església, i la pluralitat legítima d'interpretacions o aplicacions. Les seves paraules són prou clares:

Naturalment, en l'Església és necessària una unitat de doctrina i de praxi, però això no impedeix que subsisteixin diferents maneres d'interpretar alguns aspectes de la doctrina o algunes conseqüències que se'n deriven.

Això passarà fins que l'Esperit ens dugui a la veritat completa, [...] és a dir, quan ens introdueixi perfectament en el misteri de Crist i puguem veure-ho tot amb la seva mirada.(AL 3)

Com es pot observar, el Papa Francesc posa de relleu que cal vetllar per la unitat, però una unitat que no anul·la el pluralisme tant pel que respecta al camp de la comprensió del pensament de l'Església, com pel que fa a la praxi pastoral. Es tracta, en definitiva, de fer real també en els temes de la família i el

matrimoni la dita tradicional: *In necessariis, unitas; in dubiis, libertas, in omnibus, caritas.* (En el que és necessari, unitat; en les dubtoses, llibertat; en totes, caritat)

4 La inculturació

L'exhortació demana que es tinguin en compte les diferències culturals per tal que hi hagi una inculturació dels principis generals, si es vol que siguin realment viscuts. Ho posen de relleu aquestes paraules del Papa:

A més, en cada país o regió es poden buscar solucions més inculturades, atentes a les tradicions i als desafiaments locals, perquè les cultures són molt diferents entre elles i tot principi general [...] necessita ser inculturat si ha de ser observat i aplicat (AL 3)

Ens trobem davant d'un criteri que massa sovint al llarg de la història no ha estat prou tingut en compte, amb les repercussions de tipus pastorals que això ha comportat. El Papa Francesc, conscient que en aquest camp queda un bon camí a recórrer, demana que es dugui a terme aquesta tasca a fi que els grans principis no es quedin en paper mullat en la vida de les persones d'una cultura determinada.

5 La misericòrdia

El Papa emmarca el seu escrit en l'Any Jubilar de la Misericòrdia que ha convidat l'Església a viure. És un any que ens crida a posar més i més de relleu la incompreensible misericòrdia de Déu envers nosaltres, els homes, i la necessitat de ser nosaltres mateixos misericordiosos en la nostra vida. En aquest sentit, i concretant-ho en el món familiar, el Papa Francesc pretén:

- animar les famílies a valorar com un do de Déu el matrimoni i la família i a viure-hi amb les actituds i els comportaments propis d'un cor misericordiós
- convidar tothom a ser signes de misericòrdia i a fer-se propers a la vida de les famílies amb dificultats.

Tot això ho trobem expressat en *Amoris laetitia* d'aquesta manera:

Aquesta exhortació adquireix un sentit especial en el context d'aquest Any Jubilar de la Misericòrdia. En primer lloc, perquè l'entenc com una proposta per a les famílies cristianes, que les estimuli a valorar els dons del matrimoni i de la família, i a sostenir un amor fort i ple de valors com la generositat, el compromís, la fidelitat o la paciència. En segon lloc, perquè procura encoratjar tothom a fi que siguin signes de misericòrdia i proximitat allà on la vida familiar no es realitza perfectament o no es desenvolupa amb pau i goig. (AL 5)

Aquest principi de la misericòrdia és una clau de lectura de la vida matrimonial i familiar de la màxima importància: obre a l'agraïment envers Déu per aquests dons tan valuosos; convida a viure la vida familiar amb actituds i accions pròpies d'un cor misericordiós, que són les que fan possible una vida de parella i de família segons els plans de Déu; i també per l'actitud que demana a tota la comunitat cristiana, inclosos els pastors, a fer-se propers i signes de misericòrdia per a aquelles famílies que viuen amb dificultats i imperfeccions la seva vida.

6 L'atenció a la realitat

El Papa Francesc posa de manifest que les aportacions sinodals han estat molt enriquidores i han permès fer-se càrrec de les problemàtiques familiars en tota la seva amplitud, que en els dos Sínodes hi han ressonat les preocupacions legítimes i les preguntes honestes i sinceres dels participants. Amb paraules de l'exhortació: *El conjunt de les intervencions dels Pares [...] m'ha semblat un preciós poliedre, conformat per moltes legítimes preocupacions i per preguntes honestes i sinceres* (AL 4)

Al llarg de l'exhortació pastoral, aquesta breu referència a la necessitat de tenir en compte la realitat amb tots els polièdrics aspectes adquirirà un valor important a l'hora de fer un judici moral sobre les situacions que viuen els matrimonis.

7 Mirada positiva, misericòrdia i discerniment pastorals en situacions “que no responen plenament al que el Senyor ens proposa” (AL 6)

L'expressió que s'acaba de citar per referir-se a les famílies és una mostra, entre moltes altres, que fa veure que el Papa quan mira la realitat de les famílies que pateixen trencament, desavinences, etc., no s'hi refereix en termes negatius com ara “situacions irregulars” curt i ras, sinó posant l'accent en allò que ja hi ha de positiu en aquestes situacions.

Per altra banda és en aquests casos quan els agents de pastoral han de posar més clarament en joc l'actitud de misericòrdia, la seva pròpia capacitat de discerniment i l'interès per ajudar les persones que es troben en aquestes situacions a discernir ells mateixos quina és la crida de Déu en la seva situació concreta, com explicitarà en el capítol vuitè d'aquesta exhortació.

M'aturaré en una invitació a la misericòrdia i al discerniment pastoral davant de situacions que no responen plenament al que el Senyor ens proposa (AL 6)

Espero que cadascú [...] se senti cridat a tenir cura amorosa de la vida de les famílies, perquè aquestes “no són un problema, són principalment una oportunitat” (AL 7)

El Papa, doncs, demana clarament ja des de l'inici de l'exhortació, que es mirin les famílies en dificultat amb els ulls i el cor amb què Jesús mirava la dona sorpresa en adulteri, i que, amb un acompanyament adequat s'ajudin les persones que es troben en aquestes situacions per tal que facin un procés de discerniment que els acosti cada cop més a l'ideal de matrimoni i família segons els plans de Déu.

TEMÀTICA D'AMORIS LAETITIA

Després dels números introductoris, l'exhortació apostòlica es desenvolupa en nou capítols i es clou amb una pregària a la Sagrada Família. El resum de cadascun dels capítols és el següent:

- Capítol primer: és *una obertura inspirada en les Sagrades Escriptures* (AL 6) que presenta la presència de la família en les pàgines sagrades i la seva importància.
- Capítol segon: considera *la situació actual de les famílies amb vista a mantenir els peus a terra.* (AL 6)
- Capítol tercer: recorda *algunes qüestions elementals de l'ensenyament de l'Església sobre el matrimoni i la família.* (AL 6)
- Capítol quart i cinqué: són considerats *els capítols centrals, dedicats a l'amor.* (AL 6)

En el quart es parla de l'amor conjugal a partir de l'Himne de la Caritat de la primera carta de Pau als corintis, de la necessitat de fer créixer l'amor i de la dimensió passional i eròtica d'aquest amor.

El capítol cinquè se centra en la dimensió de fecunditat que té l'amor conjugal respecte als fills, respecte al seu entorn i respecte a la família àmplia.

- Capítol sisè: posa de relleu *alguns camins pastorals que ens orientin a construir llars sòlides i fecundes segons el pla de Déu.* (AL 6)
- Capítol setè: està dedicat *a l'educació dels fills.* (AL 6)
- Capítol vuitè: el Papa fa *una invitació a la misericòrdia i al discerniment pastoral davant de situacions que no responen plenament al que el Senyor ens proposa.* (AL 6)
- Capítol novè: planteja *unes breus línies d'espiritualitat familiar.* (AL 6)

CONCLUSIÓ

Després d'aquest recorregut pels números introductoris de l'exhortació apostòlica *Amoris laetitia* no s'hi troba cap canvi en allò que és el moll de l'os de la doctrina catòlica sobre el matrimoni i la família i hi ha una invitació clara a viure amb goig la plenitud de la vida matrimonial i familiar. Però no és difícil reconèixer-hi uns accents i unes perspectives noves respecte a anteriors

intervencions magisterials sobre aquests temes. Accents i perspectives que es poden resumir en alguns termes rellevants i protagonistes de l'exhortació: realitat polièdrica, misericòrdia pastoral, discerniment lúcid, pluralisme eclesial, inculturació imprescindible, progressivitat en la resposta, aspectes a aprofundir, diàleg franc. Això sense tenir en compte altres aspectes que van apareixent al llarg l'exhortació, com ara, la consciència personal, l'acompanyament pacient, la insuficiència d'acudir a la norma moral per valorar una situació concreta.

Tot plegat, es pot resumir dient que *Amoris laetitia* suposa per a l'Església una crida a una valoració moral més acurada de les situacions personals, a un nou tarannà pastoral i a una tasca d'incorporació més plena en la vida de la comunitat eclesial dels que no viuen plenament segons el voler de Crist sobre el matrimoni. I això només serà possible amb un diàleg franc i honest entre pastors i teòlegs que porti a una major claredat en alguns temes i a la presa de decisions pastorals adients.

PISTES PER A LA REFLEXIÓ I EL DIÀLEG

- D'entrada, ¿quina impressió us produeix aquest acostament a *Amoris laetitia*?
- ¿Quins dels **criteris de lectura de l'exhortació** us han semblat més **significatius** pel que fa al matrimoni i la família?
- ¿Quins, d'aquests **criteris**, us sonen més a **novetat** en l'Església?
- ¿Quins **aspectes del pensament i la praxis de l'Església i de les parelles cristianes** respecte a la vida matrimonial i familiar creieu que avui és important **seguir aprofundint**?